

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 41.

Lýsingaprisur fyri petittreglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 8. októbir 1929.

Kostur kr. 1.50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brevsvanarstöðum og skrivstovuni. Telf. 143.

3. árg.

SUM KUNNUGT reistu javnaðarmenn í fjór málið um at fáa tilvegar uppritt av tí munnliga orðaskiftinum á tingi, og at tað skuldi koma út hvørja ella aðruhvørja viku. Men tað tyktist ikki at dáma meirilutinum — sjálfstýris- og sambandsmonnum — at tað gjordist føroyskum veljarum atgengt til at gera seg kunnugan við tað, ið teir valdu álitismenn á Løgtingi munnliga bóru fram í salinum. Og táid kom til atkvøðisgreiðslu, so fall uppskot javnaðarflokksins, ið bert 8 tingmenn greiddu atkvøðu fyri tí.

Aftur í ár er hetta mál reist av javnaðarmonnum. Men heldur ikki í ár eydnaðist at fáa eitt tilfitt tingrit til vegar. Men tó er so mikið komið fram í hesari tingsetu hesum málið viðvíkjandi, at tað eru vónir til, at hetta fæst í lag næsta ár. Tó skal tað ikki skiljast soleiðis, at partarnir eru heilt samdir um, hvussuleiðis málið best greiðist.

Í nevndarálitinum, sum framkom frá fjöggarnevnd Løgtingsins, sæst, at nevndin er farin í fyra. Fyrra minnitil í einari sjeymannanevnd talar sjálfstýri seg.

Ein partur, sambandið, ynskir ikki at seta fram uppskot. Í hesum orðum er einki annað sagt, enn at teir eru ímóti, at eitt slíkt tingrit fæst tilvegar.

Ein annar minniluti, sjálfstýrismenninir Winther og Niclasen, halda tað hava týðning, at savnað verður uppritt av orðaskiftinum á tingi, men halda, at nevndin so seint fekk málið til viðgerðar, og hildu teir ikki, at hetta kundi fæst ílag í ár. Teir skjóta so uppá, at tað verður sett ein trýmanna-nevnd at leggja sakina til rættis til næsta ár.

Triðji minnilutin, javnaðarmáðurin P. M. Dam, festi sína greiðu stöðu til hetta mál í álitinum, har hann, »heldur tað hava al stóran týðning, at sakin verður framsíð í ár, og mæli ímóti at útseta málið til næsta ár bert fyri at kanna tingritiskostnaðin, ið er ótørvuligt vegna tess, at kostnaðarútrokningin lá við sakini í fjór, og heldur hann, at um málið verður sent í nevnd, verður tað við at nýðast aftur til viðgerðar á tingið óvseint liðugt, til at tingritið kann byrja við fyrsta fundardegi í næstu tingsetu. Hetta er neyðtørvuligt, so mikið meira sum tað er fyrsta og stórsta grund til okkara javnaðarmannastöðu fyri vetratingi, hvørs hovudsírið og týðningur: politiskur upplýsingur, tað fær við at skipað verður haðar, at fiskarir og fólk um landið við tingritina kunnu

frætta frá tingstarvinum í minsta lagi eina ferð ella tveir ferðir um vikuna. Tingritið og vetrar-tingið eru soleiðis hjá javnaðarmonnum treytaði hvørt av øðrum. Fyri at gera blaðið, tingritið, umbildið, hevði tað kannska ikki verið óklókt at knýtt lýsingar og ópartapolitisar greinir og tíðindir til tað.

Fjórdi minnilutin, Patursson, helt tað hava stóran týðning, at málið verður fullt fyrireikað til næstu tingbyrjan.

P. M. Dam og J. Patursson vóru saman í hesum uppskoti:

Tingið jáltar pening upp til 6000 kr. úr óekonomisk fond til eitt tingrit.

Givið verður trýmanna-nevnd í hendi at skipa fyri, at tingritið kann byrja við fyrsta fundardegi í næstu tingsetu.

Sjálfstýrismenninir Winther og Niclasen settu fram uppskot, ið samsavar til teirra stöðu til málið, um at tingið valdi eina millumtinganevnd av 3 limum at reika fyri, at málið um tingrit verður greitt til næsta ár. Hetta uppskot var samtykt, og fara vit nú at ætla, at tað kann fæst meirálutur fyri, at føroyskir veljarar gjøgnum eitt tingrit kunnu frætta frá tí parti av tingstarvinum, ið fellur í sjálvum tingsalini. Hetta mega allir skilamenn ásannað sum tørvuligt, tí frætta tíðindir vilja tey flestu, og tingiðindi hava ikki einki at siga. Tey fægstu eru tey, ið tilhøvið og stundir hava til at sita á áhoyrarpallinum og lurta eftir tí, ið fram verður fort. Men nógur eru tey, ið frætta vilja, sum ikki rokka á áhoyrarpallin.

Føroyingar vilja vita, hvat menn teirra gera á tingi, og tað fáa teir best við at lesa tingiðindi — og tí mega tey fæst til vegar.

Oscar Matthiesens Altertavle.

Malaren Oscar Matthiesen, hvis Navn er kendt fra det store Grundlovsbillede i Fællessalen paa Christiansborg, har nu ogsaa prydet Gethsemane Kirken med ovenstaaende smukke Altertavle. Det bibelske Billede gengiver Kristus i Selskab med sine Disciple.

Margaret Bondfield.

Englands første kvindelige Arbejdsminister.
Af Sognepræst Richard Thomsen, Gladsaxe.

Indenfor den engelske Arbejderbevægelse i nyere Tid straalte de to »Margareter« med en særlig Glans. Den ene var den nuværende Første-minister J. Ramsay MacDonalds Hustru, der allerede døde i 1916, kun 40 Aar gammel. Den anden er Margaret Bondfield, der for nylig blev udnævnt til Arbejdsminister i Ramsay MacDonalds andet Ministerium.

Hvis nogen kunde ønske at læse en udførlig Levnedsskildring af disse to Kvinder, vil jeg henvise til to Bøger, den ene hedder Margaret Ethel MacDonald by J. Ramsay MacDonald (udgivet af George Allen & Unwin, London) og Margaret Bondfield by Agnes Mary Hamilton (udgivet af Leonard Parsons, London).

Mac Donalds Bog om sin Hustru er simpelthen vidunderlig og fortænt at oplægges paa Dansk. Den maa nødvendigvis inspirere Kvinder til socialt Arbejde. Men ogsaa Bogen om Margaret Bondfield er værd at læse, og det er paa Grundlag af den, at nedenstaaende Skildring er forfattet.

Margaret Bondfields Vugge stod i Landsbyen Chard i Somersetshire i det sydvestlige England. Her var saare smukt, og her boede en selvstændig Befolkning, der i gamle Dage havde voldt enevældige Konger og skattepaalæggende Myndigheder adskilligt Besvær.

Margarets Hjem var ligesom hun selv præget af begge disse Ting. Hendes Fader var Arbejder af den gamle Type. I 60 Aar arbejdede han paa samme Fabrik, hvor man lavede Blonder. Han var trofast og paalidelig og dertil meget politisk interesseret, og i Forening med Stedets Præst deltog han i mange politiske Møder og Demonstrationer. Sammen med en anden Mand gjorde han Forsøg paa at lave den første Flyvemaskine, et Forsøg, som vakte en ikke ringe Opsigt i Datiden.

Margarets Moder var Præstedatter, energisk og dybt religiøs. Med en Blanding af Fæthed og Mildhed opdog hun sine 11 Børn. Desuden delte hun sin Mands politiske Interesser og var et virksomt Menighedsmedlem.

Datteren Margaret Grace blev født i Marts 1873. Allerede som lille Pige virkede Stedets skønne Naturomgivelser stærkt paa hende. I Skolen var hun saa dygtig, at hun kun 13 Aar gammel blev Højelselærerinde, endda for de mindste Drengene, og fik derfor 3 Kr. om Ugen. 15 Aar gammel blev hun sendt til den skønne Søstad Brighton, hvor hun skulde forjæne sit Brød som Ekspeditrice.

Forretningsmedhjælpernes Kaar i de Dage var alt andet end misundelsesværdige. I de store Forretningshuse raadete det saakaldte living-in System, d. v. s. at en Ekspedient var nødt til at bo hos sin Principal og spise hos ham. Frihed var der intet af. Han maatte ikke forlade Huset ved Dag eller Nat uden Principals udtrykkelige Tilladelse; ej heller maatte han gifte sig, og et snedigt udtænkt Badesystem, som han fandt ind under, naar han havde

begaaet de mindste Forseelser, be-revede ham ofte en ikke ringe Del af hans i Forvejen yderst knappe Løn. I de store Forretninger var Flokken af Forretningsmedhjælperne ofte meget blandet, hvorfor Tønen var alt andet end god, navnlig i sædelig Henseende var Luften ofte forgiftet saadanne Steder. Forholdene er lævrigt ikke helt tilfredsstillende endnu, og da Londons nuværende Biskop for nogle Aar siden kraftigt paalegte dette, var han ikke Genstand for en blid Kritik fra de større Forretningsmænds Side.

Heldigvis var Forholdene ganske gode i den Forretning i Brighton, hvor Margaret skulde tilbringe sine første 3½ Aar. Derfra rejste hun til London, hvor hun med det samme opdagede, hvor vanskeligt det var at faa Arbejde. Den unge Pige maatte systematisk afsøge alle de store Forretninger i Oxford Street, en af Londons store Forretningsgader, for at faa Arbejde, fortæller hun selv. Da hun omsider fik Arbejde, var Arbejdstiden 76 Timer om Ugen og Lønnen ca. 10 Kr., hvortil saa kom Kost og Logi.

En skønne Dag læste hun i en Avis et Opraab fra Sekretæren for Forretningsmedhjælpernes Fagforening, der opfordrede alle Forretningsmedhjælperne til at melde sig ind i Fagforeningen. Margaret Bondfield fulgte Opfordringen og begyndte tillige at agitere blandt sine Kolleger for at faa disse til ogsaa at melde sig ind. Hendes Iver og Interesse for Sagen bevirkede, at hun i 1896 blev Medarbejder, og snart en meget søgt Medarbejder, ved Fagforeningens Blad, hvori hun hver Uge havde en Spalte til sin Raadighed, hvilken hun fyldte med Stof af faglig eller litterær Art.

I det samme Aar viste Frk. Bondfield sig første Gang paa en offentlig Platform, idet hun talte ved et stort politisk Møde i The Peoples Palace i Østlondon. Hendes første Tale var en afgjort Succes, og hvad der bevirkede denne var ikke blot hendes naturlige Veltalenhed, hendes gode Udseende og smukke Organ, men først og fremmest den Alvor og Grebthed, der laa bag hendes hele Optræden.

Dag var Tiden for hende endnu ikke inde til at gaa fra Møde til Møde og elektrisere Masserne. Nej, det Budskab hun havde at bringe: om den arbejdende Kvindes Krav paa bedre Kaar skulde først solidt underbygges med Kendsgjerninger. Med det for Øje blev hun i 1897 sat i Spidsen for en Undersøgelse af de londonske Handelsmedhjælperes Forhold, og denne blev foretaget med stor Energi, og man kan næsten sige i en videnskabelig Aand.

I Marts 1898 blev Margaret Bondfield Hjelpesekretær indenfor Butiksmedhjælpernes Fagforening og bekendte denne Stilling indtil 1904; hendes Løn var til at begynde med

Tandlæge BREND
traffes 11-5. Telf. 114.

40 Kr. om Ugen, senere steg den til 60.

Den store Vanskelighed ved at organisere Handels- og Butiksmedhjælperne var, at disse følte sig for fine til at staa i Forening sammen med Arbejderne. I 1898 var der 250.000 af dem, men kun 2897 stod indenfor Fagforeningen. Da Margaret Bondfield i 1904 hørte op at være Sekretær, var de organiseredes Tal steget til 20.000, og i 1919 var Tallet oppe paa 125.000 for saa i 1924 at daale til 60.000. Endau i 1898 nød denne Gruppe af Arbejdere saa godt som ingen Beskyttelse af Løven. En Lov af 1892 foreskrev, at Arbejdstiden ikke maatte overskride 74 Timer om Ugen, men den Lov blev stadig overtraadt, selv efter at der var udnævnt Fabrikinspektører til at kontrollere dens Overholdelse. I 1899 blev der paa Trods af megen Modstand i Overhuset vedtaget en Lov, i Følge hvilken der skulde være Siddepladser i Butikerne. Lord Salisbury, den senere Premierminister, hævdede, at naar der var Tale om at staa op eller sidde ned, maatte man stole paa Menneskenes Instinkter. Desto værre havde disse Instinkter indtil 1899 ikke tilskyndet Principalerne til at anbringe Siddepladser, og da Løven tvang dem dertil, prøvede de atter og atter paa at forhindre deres Undergivne i at benytte dem.

Et andet Lovforslag, som ogsaa var fremme paa den Tid, og som gik ud paa tidlig Lukning, modsatte Margaret Bondfield og Fagforeningen sig derimod, fordi det slet ikke vilde komme til at betyde noget i Retning af kortere Arbejdstid. Arbejdet vilde nemlig blive fortsat efter Lukketid bag lukkede Døre. Det var en kortere Arbejdstid, man havde behov, og her satte Fagforeningen ind og havde en god parlamentarisk Hjælp af den bekendte Politiker Sir Charles Dilke og dennes Hustru.

Med Arbejde af denne Art gik Aarene for Margaret Bondfield, fra 1904-08 var hun nærmest Rejsesekretær og mødte overalt i England, hvor hun kom hen, Anerkendelse som Taler og Organisator.

1908 forlod Margaret Bondfield definitivt Handels- og Butiksmedhjælperne for at vie sig Arbejde for The Independent Labour Party i videre Forstand.

Da Margaret Bondfield i sin Tid kom til London, traadte hun i Forbindelse med mange idealistiske Smaakredse, blandt andet ogsaa med The Fabian Society (Den fabiske Forening), en Forening af intelligente Mænd og Kvinder, væsentlig hørende til Overklassen, men misfornejet med de bestaaende Samfundsforhold. Ogsaa The Ideal Club (Den ideale Klub) blev hun Medlem af, og her traf hun Hyndmann, Ramsay MacDonald og dennes Hustru m. fl. Ud af disse Kredse dannedes efterhaanden Det uafhængige Socialistparti, og det var dettes almindelige Arbejde Margaret Bondfield efter-